

Mgr JAN BIEGAŃSKI

ZIOŁOLECZNICTWO

**NASZE ZIOŁA
I LECZENIE SIĘ NIMI**

**WYDANIE TRZECIE
ZNACZNIE POWIĘKSZONE**

W OPRACOWANIU POPULARNYM DLA WSZYSTKICH

**WARSZAWA
NAKLAD I WŁASNOŚĆ STOWARZYSZENIA PRACOWNIKÓW KSIĘGARSKICH
SPÓŁKI Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ**

KILKA SŁÓW DO TRZECIEGO WYDANIA

Drugie wydanie mojej pracy „Nasze Zioła i Leczenie się nimi“ zostało już wyczerpane w zupełności i zaszła potrzeba opracowania trzeciego, które opuszcza prasę pod tytułem „Ziołolecznictwo, Nasze Zioła i leczenie się nimi“.

Otrzymując od publiczności dużo listów o porady, uważam za potrzebne dodanie w książce więcej roślin i wzorów mieszanek, co w trzecim wydaniu uzupełniłem. W tym stanie treść książki lepiej odpowie celowi i większą przyniesie korzyść.

W tym opracowaniu niechaj idzie między cierpiących i treścią swą pomaga w odzyskaniu największego skarbu na świecie tj. zdrowia, bez którego żaden majątek ani pozycja nie mają znaczenia ani wartości. Największy bogacz i potentat złożony chorobą oddałby wszystko co posiada i poszedł pracować na chleb, ale w zdrowiu i radości życia. To też nie lekceważmy żadnej dolegliwości ale ją leczmy, usuwajmy aby się nie mogła rozwinąć i uczynić z nas niewolnika.

Wszechmocny Stwórca każdy zakątek ziemi ubrał w rośliny i każdej z nich dał jakieś przeznaczenie, a jest ich miliony gatunków i na wszystkie cierpienia są w nich radykalne środki ale dopiero czas, jakiś przypadek, zdarzenie zdzierają z nich zastonę i odkrywają wartość.

Autor.

DO CZYTELNIKA

Od lat kilkunastu pracując nad stworzeniem w Polsce nowej gałęzi wytwórczości — produkcji ziół aptekarskich, w kierunku tym prowadziłem bardzo ruchliwą agitację: ustnie, przez radio, w prasie, wreszcie wydając cały szereg odpowiednich podręczników, które są już w IV i V wydaniu.

Praca moja wydała wreszcie owoce, bo zbieraniem ziół zajmuje się obecnie wielu ludzi w Polsce, a z nich znaczna liczba zawodowo. Nie całkowicie więc marnuje się to, co można tak łatwo spieniężyć, produkcja ziół i handel nimi przestał być uważany za drobnostkę, wreszcie zaczął się wywóz od nas ziół leczniczych zagranicę, zarysowując swe rozmiary bardzo poważnie.

Stykając się osobiście i prowadząc korespondencję z tysiącami ludzi, zainteresowanych tą sprawą, na każdym kroku spotykałem się z pytaniem, do jakiego użytku dana roślina służy, jakie jest jej działanie i w jakich cierpieniach jest stosowana.

Ponieważ szukanie pomocy w ziołach bardzo często opiera się jedynie na ustnie udzielanych sobie wzajemnie wiadomościach o działaniu roślin, przyczym pojęcie to bywa często mylne, uważałem za potrzebne zapoznanie szerokiego ogółu z rzeczywistymi własnościami ziół, według posiadanych obecnie wiadomości. Nie znaczy to bynajmniej, aby wiadomości dzisiejsze nie uległy zmianie, możemy w stosowanych ziołach odkryć jeszcze własności zupełnie nowe, dotąd nieznanne, a które prosty przypadek często

nam ujawnia. Nie znaczy to również, aby opisane tu zioła miały być już wszystkimi odkrytymi lekami w naszej florze, może ich być wielokrotnie więcej i niewątpliwie jest, ale z tamtych zedrze osłonę dopiero przyszłość.

Opracowując niniejszą książkę, starałem się uniknąć wszelkich terminów dla szerokich mas niezrozumiałych, szło mi bowiem o to, aby mógł z niej korzystać każdy, komukolwiek dostanie się do ręki.

Wiara, od wielu pokoleń odziedziczona, w zbawienne działanie ziół, tak licznie potwierdzana przykładami wyleczenia nimi chorych, już opuszczonych przez lekarzy, nie da się obalić, ani osłabić i z całą siłą występuje wszędzie tam, gdzie medycyna skromnie usuwa się na bok, zostawiając choremu swobodę leczenia się czym zechce.

Bynajmniej nie mam zamiaru podkopywać autorytetu lekarzy, opartego na wiekami zdobywanej wiedzy, nie występuję również z teorią leczenia wyłącznie tylko ziołami, lecz chcę uczynić zadosyć owym licznym żądaniom kierowanym do mnie, i zużytkowując zebrany materiał, przyjąć z nadzieją i pomocą tym nieszczęśliwym, którzy przed sobą ratunku już nie widzą.

Zdrowie jest największym skarbem dla człowieka, niestety, ocenianym dopiero wtedy, gdy je się utraci, słusznie więc mówi poeta:

Szanowne zdrowie! Nikt się nie dowie,
Jako smakujesz, Aż się zepsujesz.

W niezrównanej prostocie i piękności słowa, wieszcz nad wieszczami, Adam Mickiewicz, powiedział o zdrowiu:

Litwo, Ojczyzno moja! ty jesteś jak zdrowie;
Ile cię trzeba cenić, ten się tylko dowie,
Kto cię stracił...

Gdy jeszcze niedawno wszystkie choroby leczono wyłącznie chemikaliami i lekceważono zioła (pod wpływem niemieckiego przemysłu chemiczno-farmaceutycznego, for-

sownie popieranego całą literaturą), to obecnie coraz większa liczba lekarzy zwraca się ku ziołom. Stwierdzonym zostało, że cała masa chorób chronicznych, ciągnących się latami i uważanych za samoistne, powstaje na tle złej przemiany materii, a ta wynika z wadliwego odżywiania się i złych warunków fizycznych.

Szczególniej odżywianie się zamożnej ludności wielkomiejskiej ciężkimi wyszukanymi potrawami, przy niedostatecznym ruchu i braku wszelkiego wysiłku mięśni, już w młodym stosunkowo wieku, spowodza różne dolegliwości, z wiekiem występujące coraz silniej. Otóż cierpienia wątroby, kamienie żółciowe, różnego rodzaju nerwobóle, chroniczne zaparcie stolca lub rozwolnienie, niestrawność, nadkwasowość żołądka, cierpienia nerwowe, czyrakowatość, cherlactwo, nadmierna otyłość, reumatyzm, artretyzm itp. choroby są wynikiem wadliwej przemiany materii.

Wymienione dolegliwości usunięte być mogą przez zmianę warunków życiowych i leczenie roślinne, tj. przy używaniu odpowiednich mieszanek ziołowych.

Na rozmaite mieszanki ziołowe podaję wzory w niniejszej pracy, ktoby jednak nie znalazł dla siebie odpowiedniej, może się do mnie zwrócić pisemnie, załączając znaczek pocztowy na odpowiedź.

Wszelkie zioła działają tylko wtedy, gdy są w odpowiednim czasie zebrane i racjonalnie wysuszone oraz przechowane, zatem gdyby nie było pod tym względem pewności przy kupnie ziół, osoby zainteresowane mogą się zwrócić do mnie, pod adresem: W. Modzelewska, Warszawa, ul. Chmielna 11, a ja według swego uznania, po skontrolowaniu polecę aptece lub zielarni wysłać je pod wskazanym adresem.

Autor

ALFABETYCZNY
SPIS OPISANYCH ROŚLIN

w językach: łacińskim, niemieckim, polskim i rosyjskim
(zestawiony według numeracji opisu)

	Nr		Nr
Achillea Millefolium	14	Arbutus uva ursi	26
Acker Schachtelhalm—Equi- setum arvense	57	Arcydzięgiel	24
Aconitum Napellus	1	Aristolochia Serpentaria	27
Acorus Calamus	15	Arnica montana	28
Adonis vernalis	2	Arnika gornaja	28
Adorn—Marrubium vulgare	92	Artemisia Abrotanum	31
Aesculus Hippocastanum	16	„ Absynthium	29
Ahlbeera — Ribes nigrum	128	„ vulgare	30
Air bołotnyj (rus.)—Acorus Calamus	15	Asarum europaeum	32
Ajuga reptans	17	Asparagus officinalis	33
Akacja biała	129	Asperula odorata	34
Alant—Inula Helenium	77	Aspidium Filix mas	35
Alchemilla vulgaris	18	Attich — Sambucus Ebulus	138
Allium Cepa	19	Atropa Belladonna	3
„ sativum	20	Augentrost — Euphrasia offi- cinalis	59
Althaea officinalis	21	Babimór	89
„ rosea var. nigra	22	Babka wąskolistna	111
Altiej aptiecznyj	21	Bagno	11
Ampfer — Rumex acutus	134	Bagulnik bałotnyj	11
Anchusa officinalis	23	Baldrian	161
Angelica officinalis	24	Bania	55
Anis	109	Bärentraube—Arbutus uva ursi	26
Aniutiny głazki	166	Bärlapp	89
Anthemis nobilis	25	Barwica wonna	34
Anyż, anyżek	109	Basilienkraut	99
		Baumweichsel Prunus cerasus	121

	Nr		Nr
Bazylija	99	Bruchkraut— <i>Herniaria glabra</i>	73
Beifus gemeine— <i>Artemisia vulgaris</i>	30	Brzoza biała	38
Beinwell— <i>Symphytum off.</i>	150	Buglossi herba	23
Benediktenkraut	50	Bugulae herba	17
Berberos— <i>Berberis vulg.</i>	36	Bukwica lekarska	37
Berberys	36	Buzina czornaja	139
Betonica officinalis	37	Bydełnik	42
Betula alba	38	Bylica pospolita	30
Bez czarny	139	Bzowina	139
„ Hebd	138	<i>Calendula officinalis</i>	41
Bibernell— <i>Pimpinella Saxifraga</i>	110	<i>Capsella Bursa pastoris</i>	42
Bidens tripartita	39	<i>Carex arenaria</i>	43
Biedreniec	110	<i>Carlina acaulis</i>	44
Biedrzeniec	110	Carskij skipietr— <i>Verbascum Thapsus.</i>	162
Bielena— <i>Hyoscyamus niger</i>	10	<i>Carum Carvi</i>	45
Bieluń	8	Cebula zwyczajna kuchen.	19
Bieroza	38	<i>Centaurea Cyanus</i>	46
Bilsenkraut — <i>Hyoscyamus niger</i>	10	<i>Cetraria islandica</i>	47
Birke	38	Chaber	46
Bitterklee— <i>Menyanthes trifol.</i>	97	<i>Chenopodium ambrosioides</i>	48
Bluszczuk ziemny	68	Chmiel	74
Bławatek	46	<i>Cichoreum Intybus</i>	49
Bobownik	97	<i>Cichorie vilda—Cichoreum Intybus</i>	49
Bobrek trójlistny	97	Ciemierzycza biała	13
Bogorodskaja trawa	152	Ciernie	122
Bohne gemeine — <i>Phaseolus vulgaris</i>	108	Cikorij obyknowiennyj	49
Borec	1	<i>Claviceps purpurea</i>	4
Borówka	160	<i>Cnicus benedictus</i>	50
Bożaja rosa	56	<i>Colchicum autumnale</i>	5
Boże drzewko	31	<i>Convallaria majalis</i>	6
Bożodrzew	31	<i>Convolvulus sepium</i>	51
Brassica nigra	40	<i>Coriandrum sativum</i>	53
Bratek trójbarwny	166	<i>Crataegus Oxyacantha</i>	52
Bratki polne	166	Cucurbita Pepo	55
Brenesel — <i>Urtica dioica</i>	157	Cykoria	49
Brodawnik mleczerwaty	85	Czarcie zebro	142
Brombeere— <i>Rubus fruticosus</i>	132	Czarna jagoda	159
		„ róża	22
		Czemierzycza białaja	13

	Nr		Nr
Czereda trawa	39	Ehrenpreis	164
„ trechrazdzielna	39	Eibisch	21
Czernica	159	Eiche gemeine	124
Czernika	159	Eisenkraut — Verbena offi-	
Czernobylnik	30	cinalis	163
Czesnok	20	Engelsüßwurz — Poly-	
Czosnek	20	podium vulgare	119
Daphne Mezereum	7	Engelswurz — Angelica	
Datura Stramonium	8	officinalis	24
Dąb szypułkowy i bezszypułk.	124	Ensian gelber—Gentiana lutea	67
Dąbrówka rozłogowa	17	Equisetum arvense	57
Delphinium consolida	54	Erdbeere	61
Dędera	8	Erdefeu	68
Diagil aptiecznyj	24	Erdrauch—Fumaria officin.—	62
Dziewasił wysokij	77	Erythraea Centaurium	58
Digitalis purpurea	9	Euphrasia officinalis	59
Donderak	8	Fallkraut—Arnica mont.	28
Donuerrebe—Glechoma he-		Fasola zwyczajna	108
deracea	68	Faulbaum	126
Donnik lekarstwennyj	94	Fenchel	60
Dosten gemeiner	103	Fijałka duszystaja	165
Drapacz lekarski	50	Filipendula Ulmaria	148
Dreifarbigen Veilchen	166	Fingerhut roter	9
Dziakiew podgryziona	142	Fiołek wonny	165
Drosera rotundifolia	56	Foeniculum officinale	60
Drosselbeere — Sorbus anin-		Fragaria vesca	61
paria	146	Frauenmantel — Alchemilla	
Drzewianka	118	vulgaris	18
Durman	8	Frülings Adonis	2
Dürrkraut—Herniaria glabra	73	„ Primel	120
Dwuząb trójdzielny	39	Fumaria officinalis	62
Dymnica lekarska	62	Galegae officinalis	64
Dynia	55	Galeopsis grandiflora	63
Dyżycza obyknowiennaja	103	Galinsoga hispida	65
Dziewanna wiązkwata	162	Galium verum	66
Dziewięcił	44	Gängelkraut—Galinsoga hisp.	65
Dzięgiel lekarski	24	Gänse Fingenkraut	116
Dziurawiec	75	Gartenrute	135
Eberesche—Sorbur aucuparia	146	Gebrauchliche—Betonica off.	37
Eberraute—Artemisia Abro-		Gemeine Frauenmantel	18
tanum	31	Gentiana lutea	67

	Nr		Nr
Gęsiówka	116	Hopfen—Humulus Lupulus	74
Glaskraut—Parietaria offic.	105	Huflätig	156
Glechoma hederacea	68	Humulus Lupulus	74
Glycyrrhiza glabra	69	Hungerhorm — Sporysz	4
Głaznaja trawa	59	Hunds Rose	130
Głóg pospolity	52	Hypericum perforatum	75
Głucha pokrzywa—Lamium album	81	Hyoscyamus niger	10
Gnaphalium arenarium	70	Hyssopus officinalis	76
Goldrute—Solidago virgaurea	145	Hyzop	76
Gorczyca czarna	40	Inula Helenium	77
Goreczawka żółtą	67	Iris	78
Goricwiał	2	Islandisches Moos	47
Goryczka żółta	67	Islandskij moch	47
Gorzykwiał wiosenny	2	Isop aptiecznyj	76
Grochodrzew	129	Izop	76
Grochowiec	129	Jagoda czarna	159
Guldenrobenkraut	68	Jałowiec pospolity	80
Gundermann	68	Jartyszmik szlemowidnyj	101
Gwiazdownica	149	Jarzębina	146
Hagebutten	130	Jasmiennik pachuczij — As- perula odorata	34
Hamamelis virginiana	71	Jasnota białą	81
Harnkraut	73	Jemiółą	167
Haselwurz	32	Jeżyna	132
Hauhechel—Ononis spinosa	100	Johanisbeere schwarze—Ri- bes nigrum	128
Hauswurz gemeine	143	Józefek	76
Hebd	138	Juglans regia	79
Heidelbeere gemeine—Jagoda czarna	159	Jungfern Kraut—Artemis in v.	30
Helianthus annuus	72	Juniperus communis	80
Helmknabenkraut — Orchis militaris	101	Kaletka pasterska	42
Herbst-Zeitlose—Colchicum	5	Kamczuźnaja trawa—Tussi- lago Farfara	156
Herniaria glabra	73	Kamillen	93
Himbeere	133	Karawiak — (Korowiak)	162
Himmelschlüssel — Primula officinalis	120	Kardybenedykta	50
Hirtentäschel—Capsella Bur- sa pastoris	42	Karolek	45
Holunder schwarzer—Sambu- cus nigra	139	Kasatik — Iris	78
		Kasztan (kasztanowiec)	16
		Katzenpfötchen — Gnaphal. arenarium	70

	Nr		Nr
Kąsina niska	44	Kukurydza	168
Kłatschmohn	104	Kümmel	45
Klette gemeine— <i>Lappa offic.</i>	82	Kupalnik — <i>Arnica montana</i>	28
Kminek	45	Kurdybanek	68
Knoblauch— <i>Alium sativum</i>	20	Kurmfarm— <i>Aspid. Filix mas</i>	35
Knötterich Vogel— <i>Polygonum</i>		Kurze ziele	118
<i>aviculare</i>	113	Kwaśnica	36
„ Ortwechseliern		Labkraut echte	66
<i>Polyg. amph.</i>	112	<i>Lamium album</i>	81
„ Natterwurz— <i>Polyg.</i>		Lanuszka	6
<i>Bistorta</i>	114	<i>Lappa officinalis</i>	82
„ Wasserpfeffer —		<i>Lavandula spica</i>	83
<i>Polyg. hydropip.</i>	115	Lawenda	83
Kobyłak	134	Lebiodka pospolita	103
Kobyli szczaw	134	Ledum palustre	11
Kocanka piaskowa	70	Lemna	84
Kocipysk	63	<i>Leontodon Taraxacum</i>	85
Kokornak wężowy	27	<i>Leonurus cardiaca</i>	86
Kolender	53	Lepiężnik	107
Komosa meksykańska	48	<i>Levisticum officinale</i>	87
Königskerze — <i>Verbascum</i>		<i>Lichen islandicus</i>	47
<i>Thapsus</i>	162	<i>Lilia wodna biała</i>	98
Konwalia	6	Linde	153
Koper włoski	60	Lipa	153
Kopytnik	32	Lisi ogon	100
Koriander	53	Löwenschwanz— <i>Leonurus</i>	
Kornblume— <i>Centaurea Cyan.</i>	46	<i>cardiaca</i>	86
Kosaciec	78	Löwenzahn— <i>Leontodon Ta-</i>	
Kozieradka	154	<i>raxacum</i>	85
Kozłek lekarski	161	Lubczyk	87
Krapiwa dwudomnaja	157	Lubiśnik lekarski	87
Krasawka	3	Lukrecja	69
Krauze Minze	96	Lulek	10
Kreuzdorn— <i>Rhamnus cathar.</i>	125	Lungenkraut	123
Kriechender Günzel	17	Lupulina	88
Królowa łąk	147	<i>Lycopodium clavatum</i>	89
Kruszczyna	126	<i>Lysimachia numularia</i>	90
Kruszewina	126	Łakrycznik	69
Kruszyna	126	Łandysz	6
Krwawnik	14	Łapczatka — <i>Potentilla Tor-</i>	
Krzecina pospolita	92	<i>mentilla</i>	118

	Nr		Nr
Łomkaja kruszyna	126	Mozzewielnik—Juniperus	80
Łopian	82	Muchotrzew	149
Łopuch	82	Muskatsalbei	137
Łopieźnik—Petasites offic.	107	Mutterkorn	4
Łuk ogorodnyj	19	Mużskij paprotnik	35
Macierzanka	152	Mydlik lekarski	141
Maiblume—Convallaria maj.	6	Mylnianka	141
Maioran	102	Mylnyj koreń	141
Majeranek	102	Nagietek	41
Mak polny	104	Naparstnica	9
„ samosiejka	104	Napierstianka	9
„ snotwornyj	12	Natterwurz Knöterich	114
„ usypiający ogrodowy	12	Nawłóć pospolita	145
Malina	133	Nesselkraut—Urtica dioica	157
Malva silvestris	91	Niedźwiedzie grono	26
Malwa czarna	22	Nieswurz—Veratrum album	13
Malwe wilde	91	Nostrzyk lekarski	94
Marrubium vulgare	92	Nymphaea alba	98
Martwa pokrzywa—Lamium album	81	Ochsenzunge arzen—Anchu- sa officinalis	23
Marzanka wonna	34	Ocimum Basilicum	99
Matecznik	95	Oczar	71
Mat' i maczicha	156	Oczarowiec wirginijski	71
Matricaria Chamomilla	93	Oduwanczyk	85
Mącznica	26	Okopnik lekarstwienyj	150
Mech islandzki	47	Oman wielki	77
Melilotus officinalis	94	Omięła białaja—Viscum alb.	167
Melissa officinalis	95	Ononis spinosa	100
Mentha crispa	96	Orchis militaris	101
„ piperita	96	Oriech greckij	79
Menyanthes trifoliata	97	Origanum Majorana	102
Męczennica	106	„ vulgare	103
Miata chołodnaja	96	Orzech czarnoksięski	71
Mięta kędzierzawa	96	„ włoski	79
„ pieprzowa	96	Ostróżka zbożowa	54
Miętek wiosenny	2	Papaver Rhoeas	104
Miodunka lekarska	23	„ somniferum	12
Mistelweisse—Viscum album	167	Paproć samcza	35
Mniszek	85	Paprotka pospolita	119
Mokrzyca	149	Parietaria officinalis	105
Mordownik	1	Passiflora incarnata	106

	Nr		Nr
Perz	155	Prosiana włóć	145
Pestwurz arzenei	107	Proswirnik	21
Petasites officinalis	107	Prunus cerasus	121
Phaseolus vulg.	108	„ spinosa	122
Pieprz wodny	115	Przetacznik	164
Pierwiosnek	120	Przytulia	66
Pięciornik	118	Przywrotnik pospolity	18
Pimpinella Anisum	109	Ptasie mydło	73
„ Saxifraga	110	Pulmonaria officinalis	123
Pindurynda	8	Pyrej	155
Piołun	29	Quecke — Triticum repens	155
Piotruziele	142	Quendel—Thymus Serpyllum	152
Plantago lanceolata	111	Quercus pedunculata	124
Płau	89	„ sessiliflora	124
Płucnik lekarski	123	Quitschbeere—Sorb. aucupar.	146
Podbiał zwyczajny	156	Rabarbar	127
„ wielki	107	Raifarn—Tanacetum vulgare	151
Podorożnik uzkolistnyj	111	Rdest ptasi	113
Podróżnik	49	„ pieprz wodny	115
Podsolniecznik	72	„ Wężownik	114
Pokrzyk	3	„ ziemnowodny	112
Pokrzywa zwyczajna	157	Rhamnus cathartica	125
Polygonum amphibium	112	„ frangula	126
„ aviculare	113	Rheum palmat. tanguticum	127
„ Bistorta	114	Ribes nigrum	128
„ hydropiper	115	Riedgras—Carex arenaria	43
Polypodium vulgare	119	Ringelblume—Calendula off.	41
Połonicznik gładki	73	Rittersporn—Delphinium cons.	54
Połyń	29	Robinia pseudo-acacia	129
Pomarańczowe skórki	144	Rojnik czerwony	143
Pomornik górny	28	Rojownik lekarski	95
Pomurnik lekarski	105	Rosa canina	130
Populus nigra	117	Rosiczka okrągłolistna	56
Porost islandzki	47	Rosmarinus officinalis	131
Porzeczka czarna	128	Rozmaryn	131
Potentilla anserina	116	Rozpikamień	110
„ Tormentilla	118	Róża polna	130
Powój wielki	51	Rubus fruticosus	132
Poziewnik wielkokwiatowy	63	„ Idaeus	133
Poziomka	61	Ruhrkraut Sand	70
Primula offic.	120	Rumex acutus	134

	Nr		Nr
Rumianek zwyczajny	93	Spanisches Tee	63
„ rzymski	25	Spierstande Knolligen	148
Ruta glaveolens	135	„ weissen	147
„ ogrodowa	135	Spiraea Filipendula	148
„ pachuczaja	135	„ Ulmaria	147
Rutwica lekarska	64	Sporyńja	4
Rzewień	127	Sporysz	4
Rzęsa wodna	84	Srebrnik	116
Salbei arzneilicher	137	Stalnik koluczij	100
Salix	136	Stechapfel	8
Salvia officinalis	137	Stellaria media	149
Sambucus Ebulus	138	Sternkraut	149
„ nigra	139	Stiefmutterchen	166
Sand Ruhrkraut	70	Stockrose	22
Sanicula europaea	140	Storczyk wielkokwiatowy	101
Sanikelkraut	140	Sturmhut	1
Saponaria officinalis	141	Succisa pratensis	142
Sauerkirsche	121	Sumpfspira	147
Scabiosa succisa	142	Süssholz gemeine	69
Schachtelhalm acker	57	Symphytum officinale	150
Schafgarbe	14	Szaktak	125
Schlaf Mohn	12	Szalej	10
Schlangenwurz	27	Szaleniec	10
Schlüsselblume	120	Szałwia	137
Schwarzbeere	159	Szandra obykowniennaja	92
Schwertlilie	78	Szanta	92
Seidelbast	7	Szczaw kobyli	134
Sempervivum pectorum	143	Szparag	33
Serdecznik	86	Ślaz lekarski	21
Skórki pomarańczowe	144	Ślazik leśny	91
Skrzyp polny	57	Świetlik lekarski	59
Słonecznik	72	Świętojańskie ziele	75
Smrodynia	128	Świńska trawa	113
Solidago Virgaurea	145	Tanacetum vulgare	151
Sołodka gładkaja	69	Tarki	122
Sonnaja odur'—Atropa Bel.	3	Tarnina	122
Sonnaja trawa	3	Tasznik	42
Sonnenblumen	72	Tatarak	15
Sonnenrose einjährige	72	Taubnessel weise	81
Sonnentau—Drosera rotundif.	56	Tausendguldenkraut	58
Sorbus aucuparia	146	Tawuła główkorodna	148

	Nr		Nr
Tawuła łąkowa	147	Viscum album	167
Teufelsabbisch	142	Wachholder	80
Thymus serpyllum	152	Wachta trilistnaja	97
Tilia europaea	153	Waldmeister	34
Tmin obykowniennyj	45	Walnuss	79
Tobołki pastusze	42	Wasserlinse	84
Tojad	1	Wasserpfeffer	115
Tojeść pieniążek	90	Wegdorn gemeine	125
Tollkirsche	3	Weide schwarzwliche —	
Tołoknianka	26	Salix nigra	136
Tondera	8	Wężownik	114
Topoła czarna	117	Wiślak gwoździsty	89
Tormentilla	118	Wierzba	136
Trawa czereda	39	Wilcza wiśnia	3
Trigonella Foenum graecum	154	Wilcze łyko	7
Triticum repens	155	Wilżyna ciernista	100
Trójliść	97	Wiśnia kwaśna	121
Tüpfelfarn gemeine	119	„ wiślanka	121
Turzyca piaskowa	43	Witułka	163
Tussilago Farfara	156	Włóc prosiana	145
Tymianek	152	Wohverlein—Arnica montana	28
Tysiaczelistnik	14	Wohriechendes Veilchen	165
Tysiącznik	58	Wollblumen	162
Uczep trójdzielny	39	Wołczec kudriawyj	50
Ulmaria palustris	147	Wołczyje łyko	7
Urtica dioica	157	Wołowy język	23
„ urens	158	Wrotycz	151
Vaccinium Myrtillus	159	Wurmfarm	35
„ vitis idaea	160	Zea Mays	168
Valeriana officinalis	161	Ziele świętojańskie	75
Veratrum album	13	Zimowit jesienny	5
Verbascum Thapsus	162	Zołototysiacznik	58
Verbena officinalis	163	Żankiel	140
Veronica officinalis	164	Żegawka	158
Viola odorata	165	Żółtnica	65
„ tricolor	166	Żywokost	150

T R E Ś Ć

Kilka słów do trzeciego wydania	5
Do czytelnika	6
Z przeszłości zielnictwa	9
Lecznictwo ludowe, potrzeba poznania go, znachorstwo	12
Kilka przykładów działania roślin	17
Zbiór, suszenie i przechowanie ziół	24
Herbaty ziołowe i kawa żołądziowa	28
Użycie ziół	32
Mieszanki ziołowe	33
Napar	33
Odwar	34
Nalewki	34
Wina ziołowe	34
Rośliny trujące albo jadowite	35
Rośliny nietrujące	44
Podział roślin według ich zastosowania	240
Alfabetyczny spis chorób i dolegliwości	242
Alfabetyczny spis opisanych roślin w językach: łacińskim, niemieckim, polskim i rosyjskim	262